

MILJÖPROGRAM FÖR SIGTUNA KOMMUN

Antaget i kommunfullmäktige den 25 mars 2010

Miljöprogram för Sigtuna kommun

En god miljö är en förutsättning för människors och andra organismers liv på jorden. I Sigtuna kommun finns stora områden av värdefull natur i form av hävdade ängs- och betesmarker, artrika skogar och för djurlivet viktiga vattenmiljöer. Kommunen innefattar en del av Mälaren, som bland annat försörjer norra Stockholms län med dricksvatten. I kommunen finns också verksamheter som kan skada dessa miljöer.

Sigtuna kommun har ett ansvar att genom den egna verksamheten värna miljön, men också att underlätta för kommunens invånare och företag att minimera sin miljöpåverkan. Att skydda och utveckla miljön är en nödvändig del i strävan mot en hållbar utveckling och en del av åtagandet som Ekokommun. Kommunen har ett ansvar att värna miljön för såväl människors hälsa idag som miljön i stort, samt för kommande generationer. För att minimera risken för skador på miljön ska försiktighetsprincipen råda.

Ansvar är inte bara lokalt. Många miljöfrågor är globala. Genom våra handlingar inom kommunen påverkar vi miljön på andra platser på jorden. Det kan vara utsläpp av föroreningar som färdas långväga eller som uppkommer genom vår konsumtion av importerade varor och vår export av varor och miljöpåverkande tjänster. Detta är en insikt som bör präglade agerandet hos alla som är verksamma inom Sigtuna kommun, såväl kommunorganisationen som invånare och företag.

Prioriterade områden och lokala miljömål

I Sverige finns 16 nationella miljö kvalitetsmål som beslutades av Riksdagen år 1999 (förutom målet Rikt växt- och djurliv som beslutades år 2005). De nationella miljö kvalitetsmålen beskriver den kvalitet och det tillstånd för Sveriges miljö, natur- och kulturresurser som är ekologiskt hållbara på lång sikt. Miljömålen är generationsmål där ambitionen är att lämna över en bättre miljö till kommande generationer och siktar på att vara uppnådda till 2020. Målet om begränsad klimatpåverkan är satt att nås till år 2050.

Till varje miljö kvalitetsmål finns ett antal delmål som indikerar hur problembilden ser ut och som mer konkret talar om vad som behöver göras för att uppnå miljö kvalitetsmålet. De nationella miljö kvalitetsmålen och delmålen har anpassats till regionala förhållanden av Länsstyrelsen i respektive län. Sigtuna kommun ska bidra till att uppfylla de nationella miljö målen. De nationella och regionala miljö målen anpassas här till de förhållanden som råder i Sigtuna kommun:

Begränsad klimatpåverkan

Koldioxid från fossila bränslen är den överlägset dominerande växthusgasen i Sigtuna kommun. Den står för ca 85 % av de sammanlagda utsläppen av växthusgaser.

Utsläppen kommer främst från väg- och flygtrafik. Koldioxid-utsläppen beräknas (exklusive utrikes flyg) ha minskat med 25 % från 1990 till 2007.

Miljömål: Sigtuna kommun ska bidra till att halten av växthusgaser i atmosfären i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras,

livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Utsläppen av koldioxid från all verksamhet inom Sigtuna kommuns geografiska område (exkl utrikes flyg) ska år 2020 vara minst 40 procent lägre än 1990.

Frisk luft

I Sigtuna kommun kommer de dominerande utsläppen av avgaser och partiklar till luft från vägtrafiken.

Miljömål: I Sigtuna kommun ska luften vara så ren att människors hälsa, växter, djur och kulturföremål inte skadas och att den biologiska mångfalden bevaras.

Grundvatten av god kvalitet

Dricksvattnet i Sigtuna kommun kommer till största delen från ytvatten från Mälaren. I kommunen finns också enskilda vattentäkter på landsbygden. Det kan vara naturliga källor, grävda eller borrhade brunnar. Berggrunden i delar av kommunen gör att det är problem med vattenkvaliteten i form av för höga halter av arsenik, uran och radon i många bergborrade brunnar. Inom kommunen ligger en regional reservvattentäk vid sjön Fysingen. Avlopp, lantbruk och trafik är stora källor till utsläpp till vatten.

Miljömål: Grundvattnet i Sigtuna kommun ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag. Enskilda avlopps belastning på sjöar, vattendrag och grundvatten ska minska. Grundvattentillgångarna ska skyddas från lokaliseringar av verksamheter som kan riskera att påverka grundvattnet negativt.

Rikt växt- och djurliv

Landskapet i Sigtuna kommun består av en rik variation av naturtyper. Cirka tio procent av kommunens yta har klassats som mycket värdefull utifrån naturvärden av nationellt, regionalt och kommunalt intresse. Många av kommunens växter och djur som idag är hotade är på olika sätt gynnade eller till och med beroende av att landskapet hävdas.

Miljömål: I Sigtuna kommun ska vi ha ett rikt växt- och djurliv. Den biologiska mångfalden ska bevaras genom att arternas livsmiljöer och ekosystemens funktioner och processer värnas, bland annat genom att förhindra belastning på ekosystemen av vatten- och luftföroreningar och genom en aktiv naturvård. Naturen med dess växter, djur och övriga organismer är en väsentlig del i människans livsmiljö och en grund för vår hälsa och välfärd. Arter skall kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation.

Myllrande våtmarker

Våtmarker har en nyckelroll för vattenföring och biologisk mångfald eftersom de är länken mellan land och vatten. Vägar, bebyggelse och utdikning påverkar väsentligt ytvattnet i Sigtuna kommun.

Miljömål: I Sigtuna kommun ska våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet bibehållas, värdefulla våtmarker bevaras och nya skapas.

Levande sjöar och vattendrag

Sjöar och vattendrag inom Sigtuna kommun är i stor utsträckning påverkade av tidigare sjösänkningar och övergödning.

Miljömål: Sjöar och vattendrag i Sigtuna kommun ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Ekosystemens naturliga produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras samtidigt som förutsättningarna för friluftsliv värnas.

Ingen övergödning

Utsläpp från avlopp, lantbruk och trafik dominerar som orsak till övergödningen i Sigtuna kommun.

Miljömål: I Sigtuna kommun ska halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

Levande skogar

Skogen i Sigtuna kommun är en viktig förnybar naturresurs och är värdefull för den biologiska mångfalden och för rekreation. Skogen i Sigtuna kommun ägs av staten, kommunen och av privata markägare.

Miljömål: I Sigtuna kommun ska skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion skyddas. Den biologiska mångfalden ska samtidigt bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas. Det gäller även i de fall skogen utnyttjas som förnybar naturresurs.

Ett rikt odlingslandskap

Det största hotet mot odlingslandskapet i Sigtuna kommun är strukturförändringar inom jordbruket och markexploatering.

Miljömål: I Sigtuna kommun ska odlingslandskapetets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion skyddas. Den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena ska samtidigt bevaras och stärkas.

God bebyggd miljö

I Sigtuna kommun utgör den bebyggda miljön basen för vårt vardagsliv och målet omfattar staden, landet och resurshushållningen. Sigtuna kommun är en växande kommun där det är viktigt att miljökonsekvenserna vid byggnation och exploatering minimeras.

Miljömål: Sigtuna kommuns bebyggda miljö skall utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden skall tas tillvara och utvecklas även i den bebyggda miljön. Byggnader och anläggningar skall lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas. Gång- och cykelvägar samt kollektivtrafiken ska utvecklas så de blir attraktiva alternativ till bilen och utrymmet för produktion och användning av förnybar energi ska utvidgas.

Giftfri miljö

Det används allt fler produkter som innehåller kemiska ämnen som indirekt sprids vidare i naturen. Dessutom finns miljöproblem på grund av aktiviteter som skett tidigare. I kommunen finns flera områden som är förorenade på grund av tidigare verksamheter inom kommunen.

Miljömål: Miljön i Sigtuna kommun ska vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna. Miljöpåverkan ska särskilt uppmärksammas vid upphandling.

Säker strålmiljö

I Sigtuna kommun kan man utsättas för strålning från olika källor. Strålning kan öka risken för cancer och genetiska skador. En strålningsfaktor är att vistas mycket i direkt solljus en annan är att radon kan finnas i bostäder och i visst vatten från borrade brunnar.

Miljömål: Människors hälsa och den biologiska mångfalden i Sigtuna kommun ska skyddas från skadliga effekter av strålning.

Utgångspunkter

En god miljö innebär att människors hälsa skyddas, att ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga bevaras och att en god hushållning med naturresurser tryggas samt att den biologiska mångfalden bevaras. Den biologiska mångfalden har ett värde i sig, men är också helt väsentlig för att upprätthålla de ekosystem som är nödvändiga för livet på jorden. Mänsklig verksamhet påverkar miljön på många olika sätt. Sigtuna kommun är en ekokommun och miljöfrågorna har hög prioritet. Miljöpåverkan ska minimeras från den egna verksamheten samt från de varor och tjänster som köps. Genom beslut, planering och information ska kommunen också underlätta för invånare och företag i kommunen att minska sin miljöpåverkan, samt värna naturen och miljön. Samverkan är ett ledord i kommunens miljöarbete.

Avgränsningar

Miljöprogrammet anger målen för tillståndet i miljön i Sigtuna kommun samt kommunens förhållningssätt i miljöfrågor och är styrande för alla verksamheter. Knutet till miljömålen finns andra kommunala dokument som konkretiserar eller utvecklar vissa områden och som är styrande för miljöarbetet. Dessa redovisas i bilaga 1 där de kopplas till respektive miljömål.

Kommunfullmäktige fastställer varje år genom verksamhetsplanen politiskt övergripande mål för verksamheten som ska stå i särskild fokus det kommande året

Arbetsätt

Detta miljöprogram är utgångspunkten för kommunens arbete med miljöfrågor där alla har ett personligt miljöansvar. Miljö- samt naturvårdsfrågor ska integreras i all planering och alla beslut som tas. Kommunen ska vara föregångare och omsätta miljö- och naturvårdshänsyn i praktisk handling. Kommunen ska:

- integrera miljö-, naturvårdsfrågor i planering och beslut

- hushålla med naturresurser och välja förnybara alternativ
- skydda och vårda värdefulla natur-, vatten- och kulturmiljöer
- vid byggnation och exploatering ta stor hänsyn till växt- och djurlivet samt rekreativmiljöer.
- vid förlust av värdefulla miljöer och natur- och vattenvärden ersätta och kompensera de förlorade värdena i möjligaste mån.
- förebygga och reducera skadliga utsläpp
- öka miljöanpassningen av de varor och tjänster vi använder
- öka miljömedvetandet och miljöengagemanget
- samverka med och påverka myndigheter, företag, organisationer och invånare.

Dialogkonferens som modell för planering och uppföljning

Arbetet med miljöprogrammet ska planeras, följas upp och utvecklas genom regelbundna dialogkonferenser. Dialogkonferenserna syftar till att etablera kontakter, öka kunskaper och sprida erfarenheter men också att följa upp genomförda insatser samt gemensamt planera arbetet för den kommande perioden. En dialogkonferens ska

- samla relevanta verksamhetsföreträdare och andra aktörer för att enas om en gemensam handlingsplan för den närmsta perioden (1-2 år)
- göra en självutvärdering av tidigare arbete och handlingsplan
- visa på goda exempel där man framgångsrikt lyckats främja arbetet

Handlingsplanen ska innehålla överenskommelser eller konkreta aktiviteter i syfte att uppnå ambitionerna i det politiska programmet.

1 Relaterade dokument per områden (bilaga 1)

Begränsad klimatpåverkan

Klimatstrategi för Sigtuna kommun
Trafikstrategin för Sigtuna kommun
Riktlinjer för upphandling i Sigtuna kommun

Frisk luft

Trafikstrategin för Sigtuna kommun
Klimatstrategi för Sigtuna kommun
Plan för fastbränsleeldning

Grundvatten av god kvalitet

Översiktsplan 2002,
Strategi för vatten och avlopp på landsbygden
Dagvattenpolicy
Riktlinjer för dagvatten
Vattenkvalitet i bergborrade brunnar i Sigtuna kommun
Miljökvalitetsnormer - åtgärdsprogram vattenmyndigheten

Rikt växt- och djurliv

Naturinventering
Naturreservatshandlingar
Dokumentsamling Oxunda-vattensamverkan
Vattenplan för Garnsviken
FSC-skogsbruksplan
Biotopkartering Mälarens stränder
Biotopkartering Fysingen
Järva och Rösjökilen
Våtmarksinventering – länsstyrelsen -96
Ekologiskt känsliga miljöer

Myllrande våtmarker

Översiktsplan 2002
Riktlinjer för dagvattenhantering,
Naturinventering,
Biotopkartering Mälarens stränder
Biotopkartering Fysingen
Våtmarksinventering – länsstyrelsen -96
Ekologiskt känsliga miljöer

Levande sjöar och vattendrag

Översiktsplan 2002
Strategi för vatten och avlopp på landsbygden,
Vattenplan Garnsviken,
Oxunda vattensamverkan,
Riktlinjer för dagvattenhantering

Rösjö och Järvakilen
Miljökvalitetsnormer - åtgärdsprogram vattenmyndigheten

Ingen övergödning

Strategi för vatten och avlopp på landsbygden,
Riktlinjer för dagvattenhantering

Levande skogar

Naturinventering
FSC- skogsbruksplan
Översiktsplan 2002
Naturreservatshandlingar
Ekologiskt känsliga miljöer
Skötselplaner
Järva och rösjökilan

Ett rikt odlingslandskap

Kommunens naturinventering,
Översiktsplan 2002
Betesavtal inom kommunalt ägd mark
Landsbygdsprogram

God bebyggd miljö

Översiktsplan 2002
Gällande detaljplaner
Avfallsplan
Översiktsplan,
Trafikstrategi
Ortsanalyser för Märsta och Sigtuna stad
Plan för folkhälsöarbetet i Sigtuna kommun

Giftfri miljö

Avfallsplan,
Tillsynsrapporter miljö- och hälsoskyddskonferens,
Radonkontroller
Riktlinjer för upphandling i Sigtuna kommun.

Säker strålmiljö

Översiktsplan 2002
Gällande detaljplaner
Mätningar av bakgrundsstrålning
Radonmätningar
Vattenkvalitet i bergbore brunnar i Sigtuna kommun.

2 Begrepp och definitioner (bilaga 2)

Förnybar resurs är en naturlig resurs som töms långsammare än den fylls på. En resurs måste ha ett sätt att återhämta sig för att kunna kallas förnybar. Exempel på förnybara resurser är syrgas, vatten och biomassa. De kan dock bli icke-förnybara om de används i större omfattning än naturens förmåga att återskapa dem.

Olja, kol och naturgas och produkter framställda av dessa råvaror är icke-förnybara, eftersom det inte finns någon mekanism som återskapar dem i den takt som vi plockar ut dem ur jordskorpan.

Förnybara energikällor är energikällor som hela tiden förnyar sig och som därför inte kommer att ta slut inom en överskådlig framtid. De flesta förnybara energikällor, som vind-, vatten- och bioenergi, kommer ursprungligen från energi från solen. Fossila bränslen (kol, olja och naturgas) räknas inte som förnybara. Dessa förnyas visserligen men under en väldigt lång tid, många miljoner år. Dessutom förbrukas de idag i en betydligt högre hastighet än vad de förnyas. Kärnkraft räknas inte heller som förnybart, eftersom den baseras på ändliga resurser.

Förnybar energi är en förutsättning för hållbar utveckling.

Hållbar utveckling: Begreppet hållbar utveckling omfattar sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter. En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov. (Brundtlandkommissionens ursprungliga definition av begreppet hållbar utveckling från 1987)

Ekokommun: Föreningen Sveriges Ekokommuner är ett nätverk av kommuner som vill arbeta för ett hållbart samhälle, med utgångspunkt i de lokala förutsättningarna. Det övergripande målet för en Ekokommun är ett samhälle med ekonomisk utveckling och ekologisk balans, där livsmiljön ger människor möjlighet till en hög livskvalitet och god hälsa. För att kunna räkna sig som ekokommun krävs att kommunfullmäktige antagit ett handlingsprogram och bedriver utvecklingsarbete enligt kretsloppsprincipen, med det långsiktigt uthålliga samhället som ett övergripande mål för sina verksamheter. Sigtuna kommuns miljöprogram anger riktningen för miljöarbetet.

Försiktighetsprincipen innebär att försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl till att anta att en åtgärd kan skada människors hälsa eller miljön. Försiktighetsprincipen är en grundläggande hänsynsregel som utgör en av kärnorna i miljölagstiftningen. Enligt 2 kap 3 § miljöbalken (1998:808), innebär denna princip att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att åtgärden inte ska skada hälsan eller miljön.

Biologisk mångfald: Ett av de största globala miljöproblemen är den accelererande förlusten av arter, naturtyper och ekosystem – biologisk mångfald. Biologisk mångfald, eller biodiversitet, är livet på jorden i sin helhet och i alla dess former.

Begreppet används ofta för att betona värdet av variationsrikedom hos det levande. Man brukar tala om biologisk mångfald på tre nivåer:

1. mångfalden av arter, inklusive samspelet mellan arter
2. genetisk variation inom och mellan enskilda bestånd och populationer
3. mångfalden av ekosystem och naturtyper (skog, odlad mark, våtmarker, sjöar och vattendrag)